

Tot la sud sau sud-vest de tara noastra si tot in Peninsula Balcanica, pe langa acei numerosi frati ai nostri (romani banateni, romani timoceni etc.) elementul romanesc isi gaseste o larga reprezentare printre aceia pe care, ca aromani, ii intalnim si astazi in Grecia, Albania, Macedonia sau Croatia.

Astfel, trebuie retinut faptul ca daca romanizarea de la nord de Dunare a stramosilor nostri traci a dus in Dacia Traiana la formarea poporului roman in sec. I î. Ch., apoi, expansiunea romanilor in Peninsula Balcanica, sub numele mai frecvent de valahi, aromani, macedo-romani, megleno-romani sau istro-romani. De asemenea este necesar sa precizam ca, daca crestinarea celor de la nord a beneficiat, in timpul romanizarii lor, de invataturile Apostolului Andrei («cel dintai chemat»), cei din sud de Dunare au avut de profitat de pe urma invataturilor Apostolului Pavel, care i-a si vizitat de doua ori. Acestea ne permit sa dam deplina dreptate lui Vlad Bejan si Ion Caprean (1998), cand sustin ca, intr-adevar, «crestinismul nostru este peste tot, de origine latina».

Din punct de vedere lingvistic, asemanarea mare dintre limba vorbita de cei din nord si limba vorbita de cei de la sud, de aceeaasi origine latina, ne permite sa ne alturam acelora care sustin ca este vorba de o singura limba (formata inainte de orice alta influenta), cu eventual, doua dialecte.

Sub raport etnic si istoric, este necesar sa mai facem si precizarea ca dintre popoarele nomade, de origine germanica, mongola sau slava, care au ajuns in rasaritul Europei si in Peninsula Balcanica, un rol mai semnificativ le revine slavilor care, in sec. V s-au oprit la sudul Dunarii, dislocandu-i spre sud, pe acei traci romanizati care traiau aici. Imprejurari ca acestea au dus mai la sud, la aparitia aromanilor care, mai ales la inceput, s-au raspandit cu deosebire in jurul Muntilor Pindului, ocupand in acest principal «leagan», teritorii intinse (Terra Valachorum), in zone cunoscute si dupa numele lor semnificativ de Valahia Mare, Valahia Mica, Valahia de Sud etc.

Numarul aromanilor de aici, din Grecia, cunoscuti si sub numele de «cuto-vlahi», «valahofoni» sau «farseroti» (de la Farsala), dupa unele statistici, ar putea fi cuprins intre 700 000 si 1 200 000. Daca putem vorbi de o reala prezenta romaneasca in Grecia, este destul sa-l

citam pe istoricul *Alexandru D. Dutu* care, într-un articol referitor la românii din Grecia (apărut în «Dosarele istoriei», nr.6/1998, p.55-56) ne oferă date exacte asupra numărului mare de școli și de biserici românești care funcționau în această țară, în perioada 1940 – 1942. (n.n. vezi și Adina Berciu Draghicescu – în lucrarea *romanii din Balcani : cultura și spiritualitate*. Sf. Sec. XIX-inceputul sec.

XX

, Ed. Globus, București 1996, dar și în alte lucrări de același autor).

Astfel autorul înscrie printre altele Liceul Comercial și Gimnaziul Industrial de fete, din Salonic, Liceul din Grebena și Gimnaziul din Ianina, cu un nr total de 410 elevi și 56 de profesori, precum școlile primare din Salonic, Veria, Doleani, Vodena, Fetita, Gramaticova, dandrova, Paticina, Nevesca, Beclamen, Vlaho-Clisura, Hrupiste, Cupa, Livezani, Ianina, Grebena, Baiasa, Breaza, Turia, Furca, Samarina și multe altele, cu un număr total de aproape 2 200 de elevi. La lungă listă a școlilor A. Dutu adaugă și o listă a bisericilor românești, în care sunt menționate cele din Veria, Doleani, Selia, Xilorivad, Gramaticoa, Hrupiste, Grebena, Avdela, Turia, Drandova și Panadia, în care slujeau 25 de preoți români.

Asemenea date ne fac să deducem că, într-un trecut nu prea îndepărtat, numărul aromanilor din Grecia putea să treacă de cifra de 1 milion, cum apreciază recent și Vasile Gh. Ion (2001). Aromânii din Grecia, considerați încă, de multe ori, ca «greci romanizați», au trebuit să facă față unei «ostilități fatise», ori de câte ori au dorit să-și manifeste apartenența la romanism. Cu o sensibilitate aparte, în special față de cuto-vlahi (aromani), grecii au nesocotit interesele acestora, deși guvernul lor a subscris la Convenția Internațională referitoare la drepturile omului și ale minorităților. Așa se explică faptul că, în anul 1945 au închis școlile cu limba de predare română și faptul că în Grecia nu apare nici un ziar de *limba aromână* (n.n. !?), și că nici măcar la Atena nu există o biserică românească, (...) iar procesul de asimilare la care sunt supuși în mod sistematic aromânii din această țară, continuă nestingherit. Cei 3 000 sau poate chiar 4 000 de români, care reprezintă exilul românesc de astăzi (diaspora românească), nu par, din păcate, să poată face ceva substanțial în acest domeniu, iar bursele pe care le acordă Statul român copiilor confratilor noștri din Grecia, nu vor putea stopa procesul de asimilare la care sunt supuși.

Dacă oficialii români nu pot face mai mult în această direcție, este de dorit ca organismele internaționale, mai vechi sau mai noi, din cadrul Uniunii Europene, să-și spună cuvântul, înainte de a fi prea târziu. Aceasta, cu atât mai mult cu cât o grijă și mai mare se impune să fie acordată în această zonă și meglenoromânilor, acestui grup dialectal românesc, care s-a constituit în Meglenia, situată la nordul Golfului Salonic.

Raspanditi pe un teritoriu de aproximativ 40 kmp, aromanii din Megleni, sau meglenitii, au devenit obiectul de studiu a numerosi cercetatori romani sau straini. Astfel, pe langa *F.*

Weigland

care, in 1892 a publicat la Leipzig o lucrare despre meglenii in limba germana, alte lucrari despre acestia sunt publicate de

I. Nenitescu

(1885), apoi de

Pericle Papahagi

(1900 si 1902) si indeosebi merita sa fie amintita lucrarea in trei volume a lingvistului

Th. Capidan

(1925 – 1935). O reluare a interesului pentru megleni se face mai tarziu, in 1980, prin cercetarile lingvistice ale

Matildei Caragiu-Marioteanu

si prin studiul «

Despre muzica megleno-romanilor

» al lui

Gh.

Oprea

, aparut in 1981 (...).

Un volum de

Basmе megleno-romane

, de

Maria Papagheoghian

apare la Salonic, in 1984 iar, mai incoace,

Petar Atanasov

publica la Hamburg, in 1990, lucrarea

Les megleno-romains de nos jours. Une approche linguistique

. (n.n. aceasta lucrare a aparut si in limba romana in vara anului 2002 editata de Academia Romana). Tot

Petar Atanasov

scrie un articol recent

Despre starea actuala si perspectivele romanitatii Sud-Dunarene

, aparut in

Scara

, martie 2001, p. 170-173.

Tot interesul pentru megleno-romani l-a dus si pe cercetatorul roman *Viorel Coman* sa inregistreze cu atentie obiceiurile acestora, pe care le-a gasit «apropiate de cele ale romanilor nord-dunareni».

Am tinut sa citam toate acestea pentru a arata marele interes pe care l-a starnit, in lucrarea cercetatorilor, aceasta "enclava lingvistica" compacta, componenta evidenta a romanitatii balcanice. (n.n. iar noi tinem sa subliniem cu toata responsabilitatea ca exista curente de opinie obscure in special in Occident, dar care isi gasesc acoliti si pe meleagurile noastre dar mai ales la fratii nostri din Balcani, care vor sa acrediteze dialectul aroman drept limba, cu toate ca dovezile stiintifice si istorice dovedesc apartenenta sa la limba romana).

In monumentala lucrare «*Marturii romanesti peste hotare* » Acad. *Virgil Candea* are nevoie de aproape 200 de pagini pentru a se referi pe scurt la numeroasele marturii romanesti (asezaminte, documente, manuscrise, carti rare) din Grecia. Cunoscutul cercetator roman afirma inca din introducerea lucrarii ca «pentru romanii din intreaga zona a Mediteranei Orientale a insemnat teritoriu de actiune culturala» si aceasta pentru faptul ca, dupa autor, «poate nu exista alt popor care sa fi inteles aria de manifestare a darniciei sale culturale, atat de largi, ca poporul nostru».

* Material preluat din lucrarea «Romanii din jurul Romaniei» coordonata de prof. Dr. Doc. Ion Gherman, Ed. Vremea, Bucuresti, 2003